

I. Wymagania edukacyjne z języka polskiego dla klas 1C, 1D, 1E w roku szkolnym 2026/2027 poziom rozszerzony

Wymagania ogólne

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- wykazuje nieliczne braki w opanowaniu podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej,
- nie rozumie niektórych zagadnień materiału programowego,
- stosuje zdobytą wiedzę przy pomocy nauczyciela,
- często popełnia błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej,
- rozumie zdobytą wiedzę,
- stara się zastosować zdobytą wiedzę,
- popełnia nieliczne błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej,
- rozumie zdobytą wiedzę,
- stosuje zdobytą wiedzę,
- popełnia drobne usterki językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych,
- w każdej sytuacji wykazuje się dobrą znajomością zdobytej wiedzy.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej,
- samodzielnie interpretuje posiadane wiadomości,
- swobodnie stosuje zdobytą wiedzę,
- nie popełnia błędów językowych w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

- biegle opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej lub dodatkowo przyswoił wiadomości wykraczające poza zakres programu nauczania,
- interpretuje zdobytą wiedzę w sposób samodzielny i oryginalny,
- samodzielnie wykorzystuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych,
- prezentuje wiedzę, posługując się precyzyjnym językiem i bogatym słownictwem,
- swobodnie operuje wiedzą pochodzącą z różnych źródeł.

Wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

Wymagania szczegółowe zostały podzielone na cztery zakresy odpowiadające celom kształcenia ujętym w *Nowej podstawie programowej*:

- I. Kształcenie literackie i kulturowe
- II. Kształcenie językowe
- III. Tworzenie wypowiedzi (ustnych i pisemnych)
- IV. Samokształcenie

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- wymienia epoki literackie poznane w klasie I w porządku chronologicznym: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie,
- z pomocą nauczyciela sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach,
- na ogół trafnie rozpoznaje w utworze literackim elementy realizmu i fantastyki,
- rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym gatunki poznane w szkole podstawowej,
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej,
- przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego,
- na ogół trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: komizm, humor,
- zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego,
- na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów z poznawanych epok,
- na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej,
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy,
- z pomocą nauczyciela odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego,
- podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów,
- przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym,
- z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny,
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne,
- potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów,
- przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl,
- rozpoznaje niektóre teksty retoryczne,
- potrafi scharakteryzować główne prądy filozoficzne poznawanych epok,
- zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury;
- z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe:

- przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz podczas tworzenia własnych wypowiedzi,
- potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych,

- z pomocą nauczyciela rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych,
- rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmieniać znaczenie wypowiedzi,
- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji,
- zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy,
- rozpoznaje słownictwo wartościujące, odróżnia język oficjalny od potocznego, słownictwo neutralne od emocjonalnego,
- rozumie pojęcie znaku językowego, języka jako systemu znaków,
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej,
- potrafi wymienić wybrane funkcje tekstu,
- stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi,
- na ogół stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednie do sytuacji,
- stosuje podstawowe zasady ortografii i interpunkcji.

III. Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej):

- przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedziach,
- na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną,
- przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne,
- potrafi odróżnić podstawowe typy argumentów,
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni,
- ma swoje zdanie, ale nie zawsze potrafi je uzasadnić,
- zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata,
- potrafi dostrzec przejawy agresji językowej,
- formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje,
- z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi: tekst argumentacyjny, notatkę syntetyzującą,
- podejmuje próbę tworzenia planu kompozycyjnego (konspektu) i dekompozycyjnego wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu, wygłasza mowę (wypowiedź ustną), popełniając błędy, które nie zakłócają komunikatywności,
- z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów,
- zna zasady poprawności językowej i stara się je stosować, tworząc własny tekst.

IV. Samokształcenie:

- rozwija umiejętność samodzielnej pracy,
- próbuje porządkować informacje, w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu,
- w niewielkim stopniu wykorzystuje multimedialne źródła informacji do przygotowania zadań,
- wykorzystuje formę projektu,
- gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- rozumie podstawy podziału literatury na epoki,
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach,
- na ogół rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu,
- rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym gatunki poznane w szkole podstawowej,
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej,

- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego,
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę,
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych jako lektury obowiązkowe oraz łączy je z programami i ideami epok,
- rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej oraz dokonuje próby ich interpretacji,
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy,
- odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego,
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach,
- przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym,
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich proste konteksty,
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne,
- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów w stopniu umożliwiającym funkcjonalne ich wykorzystanie,
- odczytuje sens utworu, jego główną myśl, argumentację,
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych i popularnonaukowych,
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne i określa ich wpływ na kulturę epok,
- odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury,
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe:

- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz podczas tworzenia własnych wypowiedzi,
- zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; rozpoznaje ich podstawowe funkcje w tekście,
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych,
- rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu wpływa na znaczenie wypowiedzi,
- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; potrafi odnaleźć w utworze stylizację biblijną,
- zna i rozumie biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w literaturze,
- rozpoznaje niektóre stylizacje i określa ich funkcje w tekście,
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym,
- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków,
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe,
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu,
- rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi,
- stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej,
- stosuje zasady etyki wypowiedzi,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji,
- tworzy wypowiedzi, stosując zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego.

III. Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej):

- formułuje tezy i argumenty w samodzielnie stworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne wypowiedzi literackiej i nieliterackiej,
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną,

- zna podstawowe środki retoryczne,
- rozróżnia typy argumentów,
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stara się je stosować we własnych tekstach,
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni,
- zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne zdanie,
- budując wypowiedź, rozumie jej cel, adresata i funkcję, którą ma spełnić,
- potrafi dostrzec przejawy agresji językowej,
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji,
- tworzy wypowiedzi: tekst argumentacyjny, notatkę syntetyzującą,
- podejmuje próbę tworzenia planu kompozycyjnego (konspektu) i dekompozycyjnego wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu,
- wygłasza mowę z zastosowaniem środków pozajęzykowych,
- interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia,
- zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu,

IV. Samokształcenie:

- rozwija umiejętność samodzielnej pracy,
- porządkuje informacje w problemowe całości, np. wg epoki literackiej, autora, utworu, motywu,
- korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej,
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji do przygotowania zadań, dokonuje ich krytycznej oceny,
- posługuje się słownikami,
- wykorzystuje formę projektu, portfolio,
- gromadzi i przetwarza informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- rozumie podstawy podziału literatury na epoki,
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach,
- rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu,
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i gatunki synkretyczne, w tym gatunki poznane w szkole podstawowej, potrafi wymienić ich cechy gatunkowe oraz wskazać funkcje,
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje,
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego,
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście,
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych jako lektury obowiązkowe oraz łączy je z programami, ideami i zjawiskami społecznymi, historycznymi i egzystencjalnymi epok,
- rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej oraz interpretuje je,
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy,
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego,

- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne,
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej,
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny,
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe, określa ich rolę i związek z problematyką utworu,
- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych,
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację,
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych; rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach,
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epok,
- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki,
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe:

- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi,
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze,
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi,
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi,
- definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście,
- rozpoznaje i omawia stylizację biblijną oraz określa jej funkcje w tekście,
- zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym,
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego,
- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków,
- zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe,
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu,
- rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi, dba o jasność i precyzję komunikatu,
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej,
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji,
- tworzy wypowiedzi, stosując zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego.

III. Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej):

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych,
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej,
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa),
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne oddziałują na odbiorcę,

- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam),
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach,
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni,
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie,
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki,
- reaguje na przejawy agresji językowej,
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji,
- tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, notatka syntetyzująca,
- tworzy plan kompozycyjny (konspekt) i dekompozycyjny wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu,
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych (mimika, gesty, modulacja głosu),
- interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia,
- zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu.

IV. Samokształcenie:

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska,
- w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej,
- dokonuje selekcji źródeł,
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi,
- w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi,
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny,
- gromadzi i przetwarza informacje,
- w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych,
- wykorzystuje formę projektu,
- tworzy własne portfolio.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- rozumie podział literatury na epoki, wymienia je w porządku chronologicznym oraz sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach,
- rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu,
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i gatunki synkretyczne, w tym gatunki poznane w szkole podstawowej, potrafi wymienić ich cechy gatunkowe,
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje,
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego,
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście oraz rozumie wartościujący charakter,

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych jako lektury obowiązkowe oraz łączy je z programami, ideami i zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epok,
- rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej oraz interpretuje je,
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, określa rolę motywów i toposów w tworzeniu znaczeń uniwersalnych,
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego,
- konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne,
- przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej,
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny,
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe, określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości,
- sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych,
- poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację,
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie); rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach, odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte,
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epok,
- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki,
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe:

- funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi,
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze,
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi,
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi,
- definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście,
- rozpoznaje i omawia stylizację biblijną oraz określa jej funkcje w tekście,
- zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym,
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego,
- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków,
- zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe,
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu,
- rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi, dba o jasność i precyzję komunikatu,
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej,

- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji,
- tworzy wypowiedzi, stosując zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego,
- wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej):

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych,
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej,
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa),
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne oddziałują na odbiorcę,
- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam),
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach,
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni,
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie,
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki,
- reaguje na przejawy agresji językowej,
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji,
- tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, notatka syntetyzująca,
- tworzy plan kompozycyjny (konspekt) i dekompozycyjny wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu,
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (mimika, gesty, modulacja głosu),
- interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów,
- zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu,

IV. Samokształcenie:

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska,
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach,
- w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej,
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł,
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi,
- w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi,
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny,
- gromadzi i przetwarza informacje,

- w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych,
- wykorzystuje formę projektu,
- tworzy własne portfolio.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- rozumie podział literatury na epoki, wymienia je w porządku chronologicznym oraz sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach,
- rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu,
- gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i gatunki synkretyczne, w tym gatunki poznane w szkole podstawowej, potrafi wymienić ich cechy gatunkowe,
- bezbłędnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje,
- twórczo interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego,
- sprawnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście oraz rozumie wartościujący charakter,
- wykazuje się doskonałą znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych jako lektury obowiązkowe oraz łączy je z programami, ideami i zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epok,
- bezbłędnie rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej oraz interpretuje je,
- stosuje pojęcie motywu literackiego i toposu, określa rolę motywów i toposów w tworzeniu znaczeń uniwersalnych,
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Ballady* Juliusza Słowackiego,
- konstruktywnie i wnikliwie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne,
- przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej,
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny,
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe, określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości,
- sprawnie i kreatywnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych,
- samodzielnie, bezbłędnie i wyczerpująco analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację,
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie); rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach, odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte,
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epok,
- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki,
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej,

II. Kształcenie językowe:

- funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi,
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze,

- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi,
- definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście,
- rozpoznaje i omawia stylizację biblijną oraz określa jej funkcje w tekście,
- zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym,
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego,
- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków,
- zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe,
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu,
- rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi, dba o jasność i precyzję komunikatu,
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej,
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji,
- tworzy wypowiedzi, stosując zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego,
- wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu,
- samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej):

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych,
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej,
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa),
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne oddziałują na odbiorcę,
- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam),
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach,
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni,
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie,
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki,
- reaguje na przejawy agresji językowej,
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji,
- tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, notatka syntetyzująca,
- bezbłędnie tworzy plan kompozycyjny (konspekt) i dekompozycyjny wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu,
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (mimika, gesty, modulacja głosu),

- interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów,
- zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu,
- posługuje się bogatym słownictwem, cechuje go wysoka sprawność językowa.

IV. Samokształcenie:

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska,
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach,
- w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej,
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł,
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi,
- w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi,
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny,
- samodzielnie gromadzi i przetwarza informacje, wykorzystuje je w sytuacjach problemowych,
- w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych,
- wykorzystuje formę projektu,
- prowadzi portfolio w sposób przemyślany i kreatywny.

Zakres rozszerzony

Uczeń spełnia wszystkie kryteria dla poziomu podstawowego, a ponadto kryteria wyszczególnione poniżej.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- przy pomocy nauczyciela odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej,
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach,
- na ogół rozpoznaje w utworach wybrane cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko),
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich;
- z pomocą nauczyciela rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych,
- na ogół rozpoznaje w tekście literackim elipsę i gradację,
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich,
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie parafrazy, parodii i tawestacji, wskazuje ich wybrane wzorce tekstowe,
- przy pomocy nauczyciela porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego,
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach,
- na ogół rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich,
- na ogół poprawnie analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu,

- wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury,
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej,
- przy pomocy nauczyciela porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,
- na ogół rozpoznaje i poprawnie charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko),
- przy pomocy nauczyciela odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm).

II. Kształcenie językowe:

- na ogół poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki),
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną),
- z zakresu ortografii, interpunkcji i gramatyki języka polskiego spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi:

- przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne,
- formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje,
- na ogół odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień,
- podejmuje próbę tworzenia planu kompozycyjnego (konspektu) i dekompozycyjnego wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu,

IV. Samokształcenie:

- zachęcany przez nauczyciela, sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową,
- ukierunkowany przez nauczyciela, włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej,
- rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych,
- rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko),
- rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji,
- na ogół rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych,
- rozpoznaje w tekście literackim elipsę i gradację; określa jej funkcje,
- rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych,
- rozumie pojęcie parafrazy, parodii i tawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego,
- porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego,
- rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów,

- rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich,
- analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu,
- wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury,
- rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej,
- porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,
- rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko),
- odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm).

II. Kształcenie językowe:

- określa właściwości języka jako nośnika i przekaznika treści kulturowych,
- rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego,
- określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich,
- rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (faktyczną, magiczną),
- z zakresu ortografii, interpunkcji i gramatyki języka polskiego spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi:

- odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień,
- formułuje argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- na ogół potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne,
- formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje,
- odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień,
- podejmuje próbę tworzenia planu kompozycyjnego (konspektu) i dekompozycyjnego wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu,
- zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi,
- zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu.

IV. Samokształcenie:

- sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową,
- włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej,
- rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych,
- rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko),
- poprawnie rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji,
- poprawnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych,
- sprawnie rozpoznaje w tekście literackim elipsę i gradację; określa jej funkcje,

- rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych,
- rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego,
- poprawnie porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego,
- rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów,
- rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich,
- analizuje strukturę eseju: poprawnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu,
- w dużym stopniu wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury,
- poprawnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej,
- sprawnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty
- poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko),
- poprawnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm).

II. Kształcenie językowe:

- poprawnie określa właściwości języka jako nośnika i przekaznika treści kulturowych,
- poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego,
- poprawnie określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich,
- poprawnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną),
- z zakresu ortografii, interpunkcji i gramatyki języka polskiego spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi:

- poprawnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień,
- poprawnie formułuje argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne,
- trafnie formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje,
- tworzy plan kompozycyjny (konspekt) wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- interpretuje tekst i formułuje argumenty na podstawie tekstu,
- zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi,
- zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu.

IV. Samokształcenie:

- często sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;
- często włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, przedstawienia, apele).

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- samodzielnie, sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej,
- dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i określa elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych,
- sprawnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko),

- trafnie rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji,
- bezbłędnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych, oświeceniowych,
- poprawnie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim elipsę i gradację; określa jej funkcje,
- dokładnie rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych,
- rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego,
- samodzielnie, wyczerpująco porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego,
- dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów,
- dokładnie rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich,
- samodzielnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu,
- świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury,
- trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło,
- samodzielnie i wyczerpująco porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,
- trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko),
- trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm) oraz wymienia ich założenia

II. Kształcenie językowe:

- obszernie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych,
- trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego,
- trafnie określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich,
- bezbłędnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną),
- z zakresu ortografii, interpunkcji i gramatyki języka polskiego spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi:

- bezbłędnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień,
- bezbłędnie formułuje argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- trafnie wskazuje użyte w tekście środki retoryczne,
- świadomie formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje,
- poprawnie tworzy plan kompozycyjny (konspekt) wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- samodzielnie interpretuje tekst i formułuje argumenty na podstawie tekstu,
- zgadza się z cudzymi poglądami i polemizuje z nimi,
- zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu.

IV. Samokształcenie:

- często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową,
- często i chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe:

- samodzielnie, wnikliwie i nieszablonowo odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej,
- dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i w sposób wyczerpujący określa elementy tradycji w utworach, rozumie i określa ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych,
- samodzielnie, bezbłędnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko),
- trafnie, biegle rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, dokładnie rozumie i omawia ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji,
- trafnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych, oświeceniowych,
- trafnie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim elipsę i gradację; wyczerpująco określa jej funkcje,
- dokładnie rozumie pojęcie archetypu, bezbłędnie rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz wyczerpująco określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych,
- dokładnie rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji; omawia je; sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego,
- wyczerpująco i w sposób twórczy porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego,
- dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i wyczerpująco określa ich znaczenie w interpretacji utworów,
- rozumie i trafnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich,
- wyczerpująco i oryginalnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu,
- świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury,
- trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło oraz wyjaśniając, na czym polega nawiązanie lub reinterpretacja,
- samodzielnie, wyczerpująco i oryginalnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,
- trafnie rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko),
- trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm i inne) oraz wymienia ich założenia i przedstawicieli.

II. Kształcenie językowe:

- obszernie i wnikliwie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych,
- rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego,
- trafnie określa i charakteryzuje rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich,
- bezbłędnie rozpoznaje i wyczerpująco określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną),
- z zakresu ortografii, interpunkcji i gramatyki języka polskiego spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi:

- bezbłędnie odróżnia i omawia elementy stałe i fakultatywne przemówień,
- bezbłędnie formułuje argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej,
- trafnie wskazuje użyte w tekście środki retoryczne oraz potrafi je objaśnić,
- świadomie i trafnie formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje,
- samodzielnie i poprawnie tworzy plan kompozycyjny (konspekt) wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym,
- samodzielnie interpretuje tekst i formułuje argumenty na podstawie tekstu,
- zgadza się z cudzymi poglądami i wchodzi z nimi w polemikę,
- doskonale zna zasady poprawności językowej i stosuje je w tworzeniu własnego tekstu.

IV. Samokształcenie:

- często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; wykorzystuje ją w sposób typowy i nietypowy,
- często, chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych; promuje kulturę szkoły i regionu.

II. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów

1. Ocenie może podlegać:

- ☐ odpowiedź ustna;
- ☐ wypowiedź pisemna;
- ☐ karty pracy;
- ☐ projekt.

2. Ocenianie poszczególnych form aktywności:

Wypowiedzi pisemne

- ☐ **Sprawdziany** - ich celem jest sprawdzenie wiedzy i umiejętności ucznia,
- sprawdzian planuje się na zakończenie działu lub danej partii materiału;
- uczeń jest informowany o planowanym sprawdzianie/pracy klasowej z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem,
- przed sprawdzianem z wiedzy nauczyciel podaje zakres programowy,
- sprawdzian może poprzedzać lekcja powtórzeniowa, podczas której nauczyciel zwraca uwagę uczniów na najważniejsze zagadnienia z danego działu,
- sprawdzian umożliwia sprawdzenie wiadomości i umiejętności na wszystkich poziomach wymagań edukacyjnych,
- zadania ze sprawdzianu są przez nauczyciela omawiane po oddaniu prac.

☐ **Prace klasowe, testy sprawdzające umiejętność czytania ze zrozumieniem** - są oceniane zgodnie z zasadami określonymi przez CKE;

- ☐ **Kartkówki** są przeprowadzane w formie pisemnej, a ich celem jest sprawdzenie wiedzy i umiejętności ucznia z zakresu programowego ostatnich jednostek lekcyjnych (maksymalnie trzech).
- nauczyciel nie ma obowiązku uprzedzania uczniów o terminie i zakresie programowym kartkówki,
- kartkówka powinna być tak skonstruowana, aby uczeń mógł wykonać wszystkie polecenia w czasie nie dłuższym niż 15 minut,
- kartkówka jest oceniana w skali punktowej, a liczba punktów jest przeliczana na ocenę

Wypowiedź ustna

❑ **Odpowiedź ustna** obejmuje zakres programowy aktualnie omawianego działu.

Oceniając ją, nauczyciel bierze pod uwagę:

- zgodność wypowiedzi z postawionym pytaniem,
- właściwe posługiwanie się pojęciami,
- zawartość merytoryczną wypowiedzi,
- sposób formułowania wypowiedzi.

Jeżeli uczeń odmawia odpowiedzi, otrzymuje ocenę niedostateczną, którą może poprawić w terminie do 2 tygodni od momentu wpisania jej do dziennika.

Kryteria ocen odpowiedzi ustnej z języka polskiego z trzech ostatnich tematów

CELUJĄCY

Uczeń:

- w pełni opanował materiał, umie odwołać się do odpowiednich kontekstów (kontekstu) kulturowych,
- lub umie samodzielnie zastosować opanowaną wiedzę do poprawnego omówienia nowego tekstu kultury,
- poprawnie formułuje wypowiedź, zarówno pod względem kompozycyjnym (kompozycja spójna, logiczna), jak i językowym (poprawna, oficjalna polszczyzna, opanowana terminologia fachowa, pełne zdania powiązane logicznie)
- samodzielnie formułuje wnioski.

BARDZO DOBRY

Uczeń:

- w pełni opanował materiał,
- lub umie samodzielnie zastosować opanowaną wiedzę do poprawnego omówienia nowego tekstu kultury,
- poprawnie formułuje wypowiedź, zarówno pod względem kompozycyjnym (kompozycja spójna, logiczna), jak i językowym (poprawna, oficjalna polszczyzna, opanowana terminologia fachowa, pełne zdania powiązane logicznie),
- samodzielnie formułuje wnioski.

DOBRY

Uczeń:

- opanował wiadomości (zna treść lektury, najważniejsze zagadnienia i problemy związane z omawianymi treściami, potrafi dokładnie odtworzyć omawiany na lekcji problem, rozumie zagadnienie),
- dokonuje z pomocą nauczyciela analizy i syntezy materiału literackiego, potrafi sformułować wnioski,
- poprawnie formułuje odpowiedź (dopuszczalne niewielkie błędy językowe lub kompozycyjne).

DOSTATECZNY

Uczeń:

- opanował podstawowe wiadomości z bieżącego materiału (zna treść lektury, pojęcia kluczowe związane z omawianymi treściami),
- umie (z pomocą nauczyciela) podsumować odpowiedź,
- wypowiedź ma usterki kompozycyjne i językowe,
- w czasie wypowiedzi istnieje potrzeba ingerencji nauczyciela (pytania pomocnicze, korygowanie błędów).

DOPUSZCZAJĄCY

Uczeń:

- zna treść omawianej lektury, niektóre fakty, pojęcia, problemy,
- wypowiedź wymaga stałej kontroli nauczyciela, pytań pomocniczych, „naprowadzania ucznia” na właściwy temat i tok wypowiedzi,
- w wypowiedzi występują błędy językowe w znaczącej ilości.

NIEDOSTATECZNY**Uczeń:**

uczeń nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą, nie zna treści utworu, co przekreśla sformułowanie (nawet pod kierunkiem nauczyciela) poprawnej odpowiedzi.

- ☐ Karty pracy obejmują zadania, które uczeń wykonuje podczas lekcji. Oceniając je, nauczyciel bierze pod uwagę:

- wartość merytoryczną,
- stopień zaangażowania w wykonanie ćwiczenia,
- dokładność wykonania polecenia,
- indywidualne rozwiązania zastosowane przez ucznia,
- staranność i estetykę.

- ☐ **Projekty** obejmują dodatkowe zadania dla zainteresowanych uczniów, prace projektowe wykonane indywidualnie lub zespołowo, wykonanie pomocy naukowych, prezentacji. Oceniając ten rodzaj pracy, nauczyciel bierze pod uwagę m.in.:

- wartość merytoryczną pracy,
- stopień zaangażowania w wykonanie pracy,
- estetykę wykonania,
- wkład pracy ucznia,
- sposób prezentacji,
- oryginalność i pomysłowość pracy.

- ☐ **Szczególne osiągnięcia** uczniów, w tym udział w konkursach przedmiotowych (szkolnych i międzyszkolnych), są oceniane zgodnie z zasadami zapisanymi w statucie.

- ☐ **Testy diagnostyczne.**

Przeprowadzane w formie pisemnej, ich celem jest zbadanie poziomu umiejętności i wiedzy ucznia. Są informacją dla nauczyciela, ucznia i rodzica na temat stopnia opanowania materiału.

Przelicznik procentowy:

Sprawdziany i testy są oceniane według poniższej skali (może być modyfikowana).

ocena % uzyskanych punktów

celujący – 100%

bardzo dobry 90-99%

dobry 75-89%

dostateczny 55-74%

dopuszczający 40-54%

niedostateczny 39-0%

Przy ocenianiu testów sprawdzających umiejętność czytania ze zrozumieniem oraz dłuższej wypowiedzi pisemnej stosuje się następujący przelicznik:

ocena % uzyskanych punktów

celujący – 100%
bardzo dobry 86 - 99%
dobry 70 - 85%
dostateczny 50 - 69%
dopuszczający 30 - 49%
niedostateczny 29 – 0%.

Wypowiedzi pisemne będą oceniane zgodnie z kryteriami maturalnymi: <https://cke.gov.pl>

3. Zasady przeprowadzania testów diagnostycznych/podsumowujących:

- ☐ diagnoza na wejście – przeprowadzana będzie w klasach pierwszych we wrześniu,
- ☐ testy umiejętności maturalnych - mogą być przeprowadzane w każdej klasie, zostaną dostosowane do poziomu wiedzy i umiejętności, które uczeń powinien posiadać na danym etapie edukacyjnym – test zostanie oceniony; do dziennika zostanie również wpisany wynik procentowy w formie informacji dla ucznia i rodzica;
- ☐ matura próbna (według harmonogramu CKE) - do dziennika zostanie wpisany wynik procentowy;
- ☐ badania wyników (według harmonogramu) - do dziennika zostanie wpisany wynik procentowy; badanie wyników może również zostać ocenione stopniem.

4. Częstotliwość i różnorodność oceniania:

- ☐ odpowiedź ustna – może być na każdej lekcji,
- ☐ wykonywanie przez uczniów ćwiczeń, zadań domowych - według uznania nauczyciela,
- ☐ prace klasowe w postaci konstruowania dłuższej wypowiedzi pisemnej - minimum 1 w półroczu,
- ☐ testy czytania ze zrozumieniem - przynajmniej 1 raz w półroczu,
- ☐ sprawdziany działowe – według potrzeb,
- ☐ kartkówki - z bieżącego materiału – według uznania nauczyciela,
- ☐ sprawdziany/ kartkówki w lektur – według potrzeb.

III. Warunki i tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej

Zgodnie ze Statutem Szkoły § 53.